

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Gemeente Achtkarspelen

Onderzoek naar de wettelijke taken omtrent het toezicht en de handhaving op kinderopvangvoorzieningen

Datum vaststelling: 7 maart 2025

Samenvatting

De inspectie houdt, namens het Rijk, toezicht op twee wettelijke taken die gemeenten in medebewind hebben gekregen:

1. het toezicht en de handhaving op kinderopvangvoorzieningen, en
2. het minimaal jaarlijks overleg met schoolbesturen en houders kinderopvang in het kader van het onderwijsachterstandenbeleid.

Gemeenten verantwoorden zich over beide taken jaarlijks richting de inspectie.

De inspectie voert jaarlijks een analyse uit op de beschikbare gegevens over de taakuitvoering van gemeenten. Uit de analyse van de gegevens over 2023 is naar voren gekomen dat er sprake is van een tekortkoming in de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van het toezicht en de handhaving op kinderopvangvoorzieningen in de gemeente Achtkarspelen. Wij hebben een toelichting gevraagd aan de gemeente en op basis van deze aanvullende informatie besloten om in oktober 2024 een onderzoek uit te voeren.

In het onderzoek hebben wij de standaard waarbij mogelijk sprake is van een tekortkoming in de huidige taakuitvoering onderzocht. De volgende standaard is onderzocht: Toezicht gastouderopvang (T4).

Uit het onderzoek kwam naar voren dat de gemeente Achtkarspelen niet voldoet aan de basiskwaliteit van deze standaard. Per 1 januari 2023 moet elke gemeente jaarlijks minimaal 50% van de gastouders laten onderzoeken. De gemeenteraad van Achtkarspelen heeft echter besloten om geen middelen voor deze intensivering van het toezicht beschikbaar te stellen. Als gevolg hiervan voert de gemeente sinds 2023 te weinig toezicht uit op de gastouderopvang. Wij hebben met de gemeente afspraken gemaakt over het opheffen van deze tekortkoming.

Al voor de vaststelling van dit rapport kon worden geconcludeerd dat de gemeente aan de gemaakte afspraken heeft voldaan.
De inspectie zal in het tweede kwartaal van 2026 (aan de hand van de verantwoordingsgegevens over het jaar 2025) nagaan of de 50%-norm voor het toezicht op de gastouderopvang in 2025 inderdaad is behaald en de gemeente over haar bevindingen informeren.

Inhoudsopgave

2.	Opzet onderzoek	4
3.	Resultaten en vervolg	5
4.	Bijlage: Zienswijze gemeente	7

2. Opzet onderzoek

De inspectie heeft in oktober 2024 een onderzoek uitgevoerd bij de gemeente Achtkarspelen vanwege tekortkomingen in de uitvoering van de wettelijke taken omtrent het toezicht en de handhaving op kinderopvangvoorzieningen.

Het risico op een tekortkoming is naar voren gekomen uit bij de inspectie beschikbare gegevens over de taakuitvoering in 2023 en de toelichting die hierop in 2024 door de gemeente gegeven is. Op basis hiervan hebben wij besloten om een onderzoek uit te voeren.

In het onderzoek hebben wij de standaard waarbij mogelijk sprake is van een tekortkoming in de huidige taakuitvoering onderzocht (zie onderstaande tabel).

Registratie	
R1 Landelijk register kinderopvang	
R2 Aanvragen	
Toezicht	
T1 Onderzoeken voor registratie	
T2 (vervolg) onderzoek na registratie	
T3 Jaarlijkse onderzoeken en actualiseren risicoprofiel	
T4 Toezicht gastouderopvang	•
Handhaving	
H1 Handhaving	

Werkwijze
Wij vormen onze oordelen door de taakuitvoering van de gemeente te toetsen aan de standaarden uit het Interbestuurlijk toezichtkader 2023. Wij beoordelen of een gemeente aan de wettelijke eisen voldoet.
Voor meer informatie over de werkwijze van de inspectie verwijzen wij naar het Interbestuurlijk toezichtkader 2023, te vinden op de website van de Inspectie van het Onderwijs (www.onderwijsinspectie.nl).

Onderzoeksactiviteiten
Het onderzoek bestond uit de volgende onderzoeksactiviteiten:
- analyseren van de Kadernota 2023-2026;
- een gesprek met de bij toezicht en handhaving kinderopvang betrokken medewerkers, de verantwoordelijk wethouder en de burgemeester.

Het onderzoek was gericht op de taakuitvoering door de gemeente in het jaar 2023 en 2024.

3 . Resultaten en vervolg

In dit hoofdstuk geven wij de resultaten weer van het onderzoek bij de gemeente Achtkarspelen op de onderzochte standaard en beschrijven wij het vervolg.

Resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat de gemeente Achtkarspelen niet voldoet aan de basiskwaliteit van 1 van de wettelijke taken. De toelichting op dit oordeel is te vinden in de volgende paragraaf.

Toelichting op resultaten

Situatiebeschrijving
In de kadernota 2023-2026 van de gemeente Achtkarspelen wordt gesteld dat er bij taken die door de overheid aan de gemeente worden opgelegd sprake moet zijn van toereikende middelen. Bij de wettelijke verplichting om het percentage jaarlijks te inspecteren gastouders per 1 januari 2023 op te hogen naar 50% procent was er volgens de gemeente sprake van te weinig compensatie vanuit het Rijk om de extra kosten hiervan te dekken, wat volgens de gemeente betekende dat deze wettelijke taak niet uitgevoerd kon worden.

In het onderzoeksgesprek hebben de gesprekspartners vanuit de gemeente een nadere toelichting gegeven op het raadsbesluit dat aan deze stellingname ten grondslag lag. Zij hebben daarbij aangegeven dat gemeente Achtkarpelen voor grote financiële uitdagingen staat en dat er bij de verplichting om het toezicht op de gastouderopvang per 1 januari 2023 te intensiveren geen financiële ruimte meer werd gezien om hier aanvullend vanuit lokale middelen op te financieren. De gemeenteraad heeft daarom, vanuit het standpunt ‘geen knaken, geen taken’ destijds besloten het toezicht op de gastouderopvang niet te intensiveren naar jaarlijks 50%, maar het op jaarlijks 10% procent te houden.

Oordeel inspectie
De gemeente voldoet sinds 2023 niet aan de basiskwaliteit van de standaard Toezicht Gastouderopvang (T4) uit het interbestuurlijk toezichtkader 2023. In deze standaard wordt (conform artikel 162, lid 3 van de Wet kinderopvang) gesteld dat minstens de helft van de voorzieningen voor gastouderopvang jaarlijks moeten worden onderzocht en dat iedere geregistreerde voorziening voor gastouderopvang minimaal eens per 3 jaar moet worden onderzocht. Deze norm maakt deel uit van een serie huidige en toekomstige maatregelen die worden genomen door het ministerie van SZW om de kwaliteit van de gastouderopvang te verhogen en beter te waarborgen.

De inspectie verwacht van de gemeente dat zij maatregelen treft om de tekortkoming in de uitvoering van het toezicht op de gatouderopvang duurzaam op te heffen.

Stappen om de taakuitvoering te verbeteren
In het onderzoeksgesprek hebben de gesprekspartners vanuit de gemeente aangegeven dat de gemeente het belang van goed en voldoende toezicht op de gastouderopvang onderschrijft en dat het de intentie is van de gemeente om de taakuitvoering te verbeteren. Er is vervolgens afgesproken dat de gemeente een verbeterplan maakt en de gemeente de inspectie op de hoogte zal houden van de gemaakte vorderingen.

Voorafgaand aan de vaststelling van dit rapport heeft de gemeente de inspectie op 2 momenten geïnformeerd over de reeds gezette stappen om tot een voldoende taakuitvoering te komen.

Op 18 december 2024 ontvingen wij van de gemeente het verbeterplan en berichtte de gemeente ons tevens dat het college op 17 december 2024 heeft besloten om:

1. Jaarlijks 50% van de geregistreerde voorzieningen voor gastouderopvang te inspecteren.
2. Een budget van € 18.000,- per jaar structureel op te nemen in de (meerjaren)begroting voor de inspecties van de geregistreerde voorzieningen voor gastouderopvang.
3. Dit voor te leggen aan de raad door middel van een raadsvoorstel waarin het budget van € 18.000,- wordt opgenomen in de begroting 2025 en de meerjarenbegroting 2026 e.v.

Tevens ontvingen wij op 11 februari 2025 van de gemeente het bericht dat de raad op 23 januari 2025 akkoord is gegaan met bovengenoemd voorstel.

Vervolg

Op grond van de informatie die de gemeente heeft verstrekt, kan worden geconstateerd dat de gemeente reeds aan de gemaakte verbeterafspraak heeft voldaan. De inspectie zal in het tweede kwartaal van 2026 (aan de hand van de verantwoordingsgegevens t.b.v. de Jaarverantwoording Kinderopvang over het jaar 2025) nagaan of de 50%-norm voor het toezicht op de gastouderopvang in 2025 inderdaad is behaald en de gemeente over haar bevindingen informeren.

4. Bijlage: Zienswijze gemeente

Geachte [redacted]

Op d.d. 11 februari 2025 hebben wij gereageerd op uw eerste conceptrapport. U geeft aan in uw brief van d.d. 25 februari 2025 dat onze zienswijze aanleiding vormde om de tekst van het rapport aan te passen. Het aangepaste conceptrapport hebben wij op 25 februari 2025 ontvangen. Graag maken wij gebruik van het indienen van een zienswijze op het concept rapport ''Onderzoek naar de wettelijke taken omtrent het toezicht en de handhaving op kinderopvangvoorzieningen'', welke als bijlage in het definitieve rapport wordt opgenomen.

Als eerste willen wij u mededelen dat zowel ons college als onze gemeenteraad heeft besloten om de controles op de gastoudervoorziening te intensiveren naar de 50% en hiervoor structureel budget vrij te maken op de (meerjaren)begroting 2025. Hiermee voldoet de gemeente aan haar toezichtstaak zoals omschreven in artikel 1.62 lid 3 van de Wet kinderopvang en wordt de tekortkoming zoals omschreven in uw rapport opgeheven.

In het collegebesluit heeft u kunnen lezen dat ons college op 17 december 2024 heeft besloten om:
1. Jaarlijks 50% van de geregistreerde voorzieningen voor gastouderopvang te inspecteren.
2. Een budget van € 18.000,- per jaar structureel op te nemen in de (meerjaren)begroting voor de inspecties van de geregistreerde voorzieningen voor gastouderopvang.
3. Dit voor te leggen aan de raad door middel van een raadsvoorstel waarin het budget van € 18.000,- wordt opgenomen in de begroting 2025 en de meerjarenbegroting 2026 e.v.

Op 23 januari 2025 is het raadsvoorstel door de gemeenteraad behandeld waarbij er een lange discussie werd gevoerd. Het debat is opgenomen en kunt u vinden op de website https://achtkarspelen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/9e664b27-6dc1-496b-9197-cc42c0b14d5c (1:32:40 - 3:05:00 minuut).
De gemeenteraad worstelt met haar wettelijke plicht, het navolgen en handhaven van de wet en het waarborgen van de democratische rechtsstaat enerzijds en anderzijds de structurele tekorten op de begroting door de steeds grotere hoeveelheid taken die de gemeente verkrijgt afkomstig van het Rijk waarbij er geen toereikende middelen ter beschikking worden gesteld. Het besluit om extra middelen vrij te maken om aan de 50% norm te voldoen betekent wel dat ons structurele begrotingssaldo verder negatief wordt en onze bezuinigingsopgave hiermee wordt verhoogd. De gemeente komt hierdoor voor lastige, ingrijpende keuzes te staan. Dit betekent dat er op andere, wellicht wettelijke taken, moet worden bezuinigd waardoor het voorzieningenniveau in de gemeente zal worden verslechterd.

Concreet heeft de gemeenteraad besloten op d.d. 23 januari 2025 om: *In de (meerjaren)begroting van 2025 en verder structureel een budget van € 18.000 per jaar op te nemen voor de inspecties van de geregistreerde voorzieningen voor gastouderopvang, dit om jaarlijks 50% van de geregistreerde voorzieningen voor gastouderopvang te inspecteren.*

Ondanks dat het raadsvoorstel is aangenomen en de raad heeft uitgesproken om te voldoen aan de wettelijke criteria om de gastouderinspecties te intensiveren naar de 50%, verzoekt de raad het college via een ingediende motie om:

1. Bij het Rijk krachtig te pleiten voor:

- Een herziening van de opgelegde 50%-norm of meer flexibiliteit bij de toepassing ervan;
- Een volledige compensatie van de daadwerkelijke kosten van de inspecties.

2. Juridische stappen te onderzoeken, waaronder:

- *Een toetsing van de opgelegde verplichting aan het subsidiariteitsbeginsel en artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet;*
- Het betwisten van de proportionaliteit van eventuele indeplaatsstelling.

3. Deze motie te verspreiden onder de andere Nederlandse gemeenten.

4. De inspanningen van de gemeente in het verbeterplan te blijven voortzetten, inclusief de gefaseerde aanpak, zolang het Rijk niet toereikende middelen beschikbaar stelt.

De gemeenteraad is van mening dat het Rijk handelt in strijd met de Financiële verhoudingswet, omdat er steeds meer taken van het Rijk naar de gemeente worden overgeheveld maar hiervoor geen tot weinig compensatie van financiële middelen worden meegegeven. Dit maakt dat onze gemeenteraad destijds heeft besloten om niet mee te gaan met de intensivering, omdat hiervoor geen middelen waren. De gemeenteraad en het college hebben nu wel gekozen om mee te gaan met de intensivering, maar er is nog steeds geen financiële ruimte om aanvullend vanuit lokale middelen te financieren. Dit betekent dat er op andere, wellicht wettelijke taken, moet worden bezuinigd waardoor het voorzieningenniveau in de gemeente verder zal verslechteren.

Op dit moment communiceert u met de Tweede Kamer over de Wet kinderopvang. De staatssecretaris [redacted] geeft aan in een brief van d.d. 17 december 2024 dat hij in 2025 opnieuw met informatie naar de Tweede Kamer komt over gastouderopvang. Wij verzoeken u de problematiek waar onze gemeente mee te maken heeft in de uitvoering van deze wet kenbaar te maken aan de minister en de Tweede Kamer. Ook vragen wij u om deze zienswijze integraal onderdeel uit te laten maken van uw monitoring en evaluatie die komend jaar plaatsvindt.

burgemeester en wethouders van Achtkarspelen,

de secretaris/directeur, de burgemeester,
[redacted] [redacted]

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
T-algemeen 088 6696000
T-loket (voor vragen) 088 6696060

